

A SZOVJETUNIÓ KOMMUNISTA PÁRTJÁNAK XXII. KONGRESSZUSA ÉS A MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNY

TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAK

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÁRSADALMI-TÖRTÉNETI TUDOMÁNYOK
OSZTÁLYA ÉS KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI INTÉZETE RENDEZÉSÉBEN

1962. MÁJUS 31.

A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztálya és Közgazdaságtudományi Intézete 1962. május 31-én egésznapos tudományos ülészeket rendezett „A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusa és a magyar közgazdaságtudomány” címen.

A tudományos ülészeket *Erdei Ferenc*, a Magyar Tudományos Akadémia főtítkára nyitotta meg. Elmondotta, hogy ez az ülészek vezetni be azt a széleskörű tudományos programot, amelynek keretében — az Akadémia Elnökségének határozata alapján — az egyes tudományágak képviselői megvitatják az SZKP XXII. kongresszusának tanulságait és az ezzel kapcsolatos feladatokat.

Az ülészek bevezető előadását *Friss István* akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézetének igazgatója tartotta.

Ezután a következő korreferátumok és hozzászólások hangzottak el: *Kiss Árpád*: Az ipar fejlődése és a műszaki fejlesztés, *Lukács László*: A gazdaságossági szemlélet, *Vági Ferenc*: A szocializmus építésének befejezése és a kommunizmus építésére való átmenet kérdései a mezőgazdaságban, *Kelemen Zoltán*: A mezőgazdaság anyagi-műszaki ellátásának kérdései hazánkban az SZKP XXII. kongresszusa tükrében, *Berényi József*: Az osztás formáinak változása a szocializmus építésének előrehaladásával, *Hoch Róbert*: Az áruforgalom köre a szocializmus és a kommunizmus építésének időszakában, *Burger Kálmánné*: A szolgáltatások árpolitikai sajátosságai, *Szigeti István*: A fogyasztási alap elosztása hazánkban a falu és a város közötti különbségek csökkenése idején, *Göncöl György*: A piacprobléma jelentősége a két rendszer versenyében, *D. Szabó József*: A Szovjetunió fölényének fő közgazdasági tényezői az Egyesült Államokkal folytatott gazdasági versenyben, *Simon György*: A munkatermelékenység növekedésének néhány közgazdasági kérdése a szovjet iparban, különös tekintettel az USA-val való gazdasági versenyre.

A nagy érdeklődéssel fogadott tudományos ülészek *Mátrai László* akadémikus, osztálytitkár zárszavával ért véget.

Az itt közölték felölelik az ülészek egész anyagát.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. Kongresszusa és a magyar közgazdaságtudomány

FRISS ISTVÁN

Gondolom, nem szorul bővebb magyarázatra, miért kívánunk ülészekünkön a Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusa és a magyar közgazdaságtudomány kapcsolataival foglalkozni. Ha semmi egyéb okunk nem volna rá, mint az, hogy ez a kongresszus fogadta el a Szovjetunió Kommunista Pártjának új programját, a kommunizmus építésének programját, ez bőségesen indokolná választásunkat. Hiszen Marxnak 95 évvel ezelőtt a gazdasági fejlődés élén járó Angliáról a gazdaságilag viszonylag elmaradt

Németországhoz intézett szavai: de te fabula narratur — rólad szól a mese — vonatkoznak ma, a Szovjetunióról szólva, Magyarországra. Igaz e vonatkozásban, amit Marx ugyanekkor mondott: „Az iparilag fejlettebb ország a kevésbé fejlettnék csak saját jövője képét mutatja.”

Persze nem arról van szó, hogy egyik ország egyszerűen lemásolhatja a másik intézményeit vagy intézkedéseit, berendezéseit vagy politikáját. Ezt nem teheti, legalábbis nem teheti büntetlenül. Ilyesféle próbálkozásainkra már egyszer csúnyán ráfizettünk. Ha ezt meg lehetne tenni, nem is volna szükség mai ülésszakunkra, sőt talán magyar közgazdászokra sem. Akkor csak jó fordítók kellenének, akik a Moszkvában lezajlott kongresszus felszólalásait és határozatait kifogástalanul fordítják le nyelvünkre. Nekünk azonban olyan *közgazdászok* kellenek, akik a kongresszuson elhangzottakat és elfogadottakat fejlődésünk követelményeinek megfelelően ültetik át magyarra.

Ez utóbbi, magától értetődően, az előbbinél jóval nehezebb feladat. Azt követeli, hogy nagyon alaposan tanulmányozzuk, átgondoljuk, és hazai tapasztalataink alapján újból felvessük a kongresszuson érintett vagy megvitatott kérdéseket. Konkrétabban: ne érvük be például annak tudomásulvételével, hogy az új pártprogram mit mond a Szovjetunió kolhozai és szovhozai fejlődésének útjairól! Roppant érdekes és tanulságos természetesen a mi számunkra is, amit a kolhozokon belüli termelés társadalmisítási fokának emeléséről olvashatunk, a munkaszervezésnek és a munkadíjazásnak közelebbviteléről az állami vállalatoknál kialakult színvonalhoz, a kolhozközi termelési kapcsolatokról és mindarról, ami a szövetkezeti kolhoztulajdont fokozatosan köztulajdon jellegűvé változtatja. De a világért se képzeljük, hogy amit ezekről a kérdésekről olvasunk, az most már további mérlegelés, vizsgálat, tanulmány nélkül általunk is átvehető, hogy az feltétlenül és változtatás nélkül érvényes a mi termelőszövetkezeteinkre! Mondottuk: nagyon alaposan kell tanulmányoznunk és átgondolnunk a felvetett kérdéseket. Ez azt jelenti, hogy meg kell ismerkednünk a kolhozok és szovhozok létrejöttének és fejlődésének körülményeivel, feltételeivel, jellegzetességeivel, ezeket bele kell illeszteniünk a Szovjetunió történeti és gazdaságtörténeti fejlődésének sajátosságába, és sokoldalú, körültekintő vizsgálattal fel kell tárnunk az eltéréseket az ottani és a hazai, múlt- és jelenbeli viszonyok, adottságok között. Csak mindezeknek gondos felderítése, megállapítása után lehet, de egyben kell is megfontoltan mérlegelnünk, milyen következtetéseket vonjunk le a XXII. kongresszus határozataiból arra nézve, hogy mi az, amit hasznos, helyes, kívánatos már ma vagy egy későbbi időpontban átvennünk, általában: hogy nálunk mi a teendő. Abban nem kételkedhetünk, hogy ilyen módon rendkívül értékes segítséget nyerünk fontos, sőt égető hazai problémáink megoldásához.

Szóba kerültek a XXII. kongresszuson és magában a programban is érintve vannak a mezőgazdaság fejlesztésének összes egyéb fontos kérdései

is. Ilyen *először* is a mezőgazdasági munka termelékenységé gyors emelésének feladata, a mezőgazdaság komplex gépesítése, villamosítása, kemizálása, a mezőgazdasági termelés szakosítása, tudományosan megalapozott földművelési és állattenyésztési eljárások bevezetése és más rendszabályok alapján. Ilyen *másodszor* a gazdasági eredmények megjavítására leginkább ösztönző személyes érdekeltségi rendszer kérdése, beleértve a felvásárlási árakat és a munkadíjazási módokat. Ilyen *harmadszor* a legmegfelelőbb vezetési és szervezési formák problémaköre. Hazánkban ma és a legközelebbi években a mezőgazdaság fejlesztése — részben más szocialista országokban is hasonló a helyzet — egész gazdaságunk fejlesztésének központi feladata. Minden említett kérdés vagy már napirendre került, vagy belátható időn belül napirendre kerül nálunk is. Dehát akkor hogyan kellene a legnagyobb figyelemmel olvasnunk, tanulmányoznunk, átgondolnunk mindazt, ami idevágóan a kongresszuson elhangzott! Egy részével más tudományok művelői foglalkoznak, de van, ami főleg ránk, közgazdászokra tartozik, és alig van közte olyasmi, ami ne igényelné a közgazdászok közreműködését is.

Mezőgazdaságunkban a kisparaszti gazdaságok helyét szocialista nagyüzemek foglalták el. Ezzel elhárult az útból a termelőerők fejlődésének legfőbb akadályja. Figyelmünket most a termelés emelésére összpontosítjuk. De a termelőerők és a termelési viszonyok ismert dialektikus összefüggéséből folyik, hogy a *termelőerők legkedvezőbb fejlődését csak a termelési viszonyok megfelelő alakulása biztosítja*, s ha e viszonyok alakításában hibát követünk el, azzal fékezzük a termelés emelkedését. Ezért oly fontos, hogy mielőbb tisztázzuk és helyesen megoldjuk az olyan kérdéseket, mint a különbözőzeti földjáradék elvonásának, vagy bizonyos fajta társadalmi hasznosításának módja, a mezőgazdasági beruházások finanszírozása, a felvásárlás rendszere és a felvásárlási árak, ezzel együtt a paraszti életszínvonal emelésének, a falu s a város közötti különbség megszüntetésének legmegfelelőbb útjai.

Hasonlóan vagyunk más kongresszusi kérdésekkel is. Az új program például néhány jellemző vonásában csaknem kézzelfogható konkrétással vetíti elénk azt a társadalmat, amelyben az anyagi jólét magasabb, a társadalom anyagi fenntartására fordított munka fejenként kisebb, a társadalom tagjainak rendelkezésére álló szabad idő több lesz, mint ma bárhol a világon. Ez a kép egyúttal az emberi kultúra eddig példátlan virágzásba szökkenésének nagy ígérete, valami, ami derűt varázsol az emberek lelkébe, mert vonzóvá teszi a jövőt, szerte a világon. De a szocialista országok, köztük Magyarország fiai és leányai számára jóval több ennél. Az ő számukra ez az immár biztos holnap. A holnap? Történelmi mértékkel: az. A szocialista országok fejlődésének általános érvényű törvénye a közöttük fennálló gazdasági és kulturális különbségek kiegyenlítődése. E törvényből, melyet ma már korántsem csak az elméleti meggondolás, hanem több mint tíz év történelmének gyakorlati tapasztalata is teljes mértékben igazol, szükségszerűen követ-

kezik, hogy nem nagyon sok idővel a Szovjetunió után mi is eljutunk a kommunizmus anyagi-műszaki alapja építésének időszakába. Ezért az elénk varázolt kép *mérce* is, mélyen számba vehetjük, mi az, amit belátható időn belül el kell érniünk. Arra természetesen nem kapunk választ magából a képből — ezt tervező munkánkban nekünk magunknak kell megállapítanunk —, hogy mikorra kell a Szovjetunió számára 1980-ra kitűzött célt elérniünk, meg hogy milyen módon, milyen eszközökkel kell ezt a célt megközelíteniünk.

Itt is sorompóba kell lépniük, sok más tudományág képviselői mellett közgazdászainknak. Nekik azt kell vizsgálniuk, felkutatniuk, megmutatniuk, hogy milyen *gazdasági* összefüggések, milyen *gazdasági törvények* milyen módon való felhasználásával, igénybevételével, érvényesítésével lehet Magyarországon a legrövidebb idő alatt a szocializmus felépítését tető alá hozni, majd a kommunizmus anyagi-műszaki alapját megteremteni. Tudjuk, hogy a Szovjetunióban ma a termelés műszaki színvonala jóval magasabb és a munka termelékenysége nagyobb, mint nálunk. Abból a már említett törvényből, hogy a szocialista országok között gazdasági és kulturális kiegyenlítődés érvényesül, folyik, hogy 1980-ra a Szovjetunió és Magyarország közti gazdasági különbségnek csökkennie kell. Mármost, mivel a program megmutatja, hogy a Szovjetunió hol fog tartani 1980-ban, van mihez igazodnunk gazdasági tervezésünkben. Olyan tervet kell készíteniünk, amely a teljes realitás talaján maradván leggyorsabb fejlődésünket irányozza elő, tehát azt, hogy 1980-ra minél inkább megközelítsük a Szovjetunió akkori gazdasági fejlettségét.

Igen ám, de hogyan? Hogyan tervezzük a gyorsabb fejlődést úgy, hogy az egyúttal reális tervezés legyen, és valóban csökkentse a különbséget gazdasági fejlettség dolgában hazánk és a nagy léptekkel gyorsan előretörő Szovjetunió között? Ezt alapvetően az teszi lehetővé, hogy a gazdaságilag kevésbé fejlett ország a fejlettebbtől készen veheti át a tökéletesebb termelési eljárásokat, műszaki megoldásokat, megtakaríthatja tehát a kutatás, tervezés, szerkesztés, kísérletezés költséges, hosszú, gyakran sokéves útját. Törvény a szocialista országok közt egymás kölcsönös megsegítése is, és ez ma gyakorlatilag magában foglalja a műszaki tapasztalatok ingyenes átadását a termelés minden területén. Első pillantásra úgy tűnhet, hogy ilyen körülmények között nem is olyan nagy feladat gyorsan utolérni a Szovjetuniót. De ez csak az első csalóka benyomás, mely azonnal szertefoszlik, amint egy kicsit elgondolkozunk felette. Hiába adná át nekünk a Szovjetunió mindazt a műszaki okmányt, amely megmutatja, hogy milyen eljárással gyárt négy csúcsesztergapadot annyi munkaidő alatt, míg mi egyet, hiszen magától értetődően nem adhatja át egyúttal mindazt a berendezést is, amellyel náluk a csúcsesztergapad készül, és amely berendezés nálunk nincs meg. Sok termelési ágban pedig nemcsak a megfelelő berendezésünk hiányzik, hanem a megfelelő tudással és gyakorlatlaltal rendelkező szakembereink, szakmunkásaink, technikusaink, mérnökeink, tudósaink sincsenek meg. Kiderül tehát, hogy a legfejlettebb technika átvételéhez

és meghonosításához nem elegendő az, hogy az átadó ország készségesen minden segítséget megadjon, emellett még az átvevő országnak is teljesítenie kell bizonyos személyi és anyagi feltételeket. Kész műszaki megoldások átvétele ugyan általában sokkal gyorsabban és olcsóbban üthető nyélbe, mintha minden nekünk magunknak kellene felfedeznünk, de nevetséges dolog volna azt képzelni, hogy az átvétel minden nehézség, gond nélkül és azonnal megoldható. Kellene az átvételhez gépek, berendezések, műszerek, talán épületek, esetleg nálunk nem létező anyagok is. Ezek beszerzése természetesen megterheli a népgazdaságot, azonkívül időt és fáradságot követel. Gyakran még nehezebben vagy legalábbis csak jóval hosszabb idő alatt teljesíthetők a személyi feltételek. Nem takaríthatók meg teljesen a kísérletezgetések, sőt a gyermekbetegségek sem. Világos tehát, hogy a kiegyenlítődség semmiképp sem mehet végbe egyik napról a másikra, hanem csak fokozatosan, a Szovjetunió és Magyarország viszonylatában nyilvánvalóan csak hosszú évek alatt.

Éppen ezért vannak itt nagy feladatai a tudományoknak, nem utolsósorban a közgazdaságtudománynak. Az az időszak, amely alatt a kiegyenlítődség megvalósulhat, nem egy adott, megváltoztathatatlan, merev valami. Törjék fejüket a tudósok, hogyan lehetne a kiegyenlítődség idejét lerövidíteni! Különböző tényezőknek ebből a szempontból különböző a természetük. Legmerevebb tényezőnek bizonyulhat a személyi feltétel. Szakmunkásokat, mérnököket és más szakembereket, vagy éppen tudósokat kinevelni nem lehet máról holnapra. De lehet például újfajta iskolákat teremteni, amelyekben a feltétlenül szükséges tudást kevesebb idő alatt lehet elsajátítani, mint a régi típusú iskolákban. Mi magunk már ismételten nyúltunk ehhez az eszközhöz, legutóbb a felsőfokú technikumok életre hívásával. Égető és műszaki egyetemeink útján csak következő öt éves tervünk alatt csökkenthető mérnökhianyunkat enyhítjük velük. Lerövidíthető a gépek, berendezések létrehozásához, az építkezésekhez és általában az egyéb feltételek megteremtéséhez szükséges idő is: jobb szervezéssel, ésszerűbb eljárások alkalmazásával vagy más módon.

Roppant fontos az a rész, mely e feladat megoldásából a közgazdászokra hárul. Tudományosan megalapozott válaszukat várja az ország elsősorban arra a kérdésre, hogy mit, milyen mértékben és hogyan kellene fejleszteni ahhoz, hogy a nemzeti jövedelem és a lakosság fogyasztása *egy adott időszak alatt* maximális mértékben emelkedjék. Más oldalról és kissé konkrétan így fogalmazható meg ugyanez a kérdés: *milyen módon kellene elosztanunk a társadalom rendelkezésére álló munkaerőt és termelőeszközöket* ahhoz, hogy *bizonyos időszak alatt* a társadalom számára legkedvezőbb eredményt, a legnagyobb nemzeti jövedelmet és a legmagasabb életszínvonalat érjük el. Azért használtam feltételes módot, tehát azért mondtam, hogy „kellene” és nem azt, hogy „kell”, mert magánál a fejlesztésre vonatkozó döntésnél nyilvánvalóan egyéb nagyon fontos szempontokat, köztük a honvédelem szempontjait is figyelembe kell venni. Azt is külön kell mérlegelni, hogy mekkora legyen.

az az időszak, amelyikre kérdésünk vonatkozik, mert ez nagymértékben befolyásolhatja a fogyasztás és felhalmozás arányát. Mindezt figyelembe véve, a feltett kérdés eldöntése lényegében meghatározza az adott időszakra a népgazdasági tervet, illetve az egész népgazdaság fejlődését, meghatározza a gazdaság fő szerkezeti arányait, így a nemzeti jövedelem elosztását is fogyasztásra és felhalmozásra, a felhalmozáson belül pedig a beruházásokra fordítható munkaerő és anyagi eszközök mennyiségét, ezek felhasználási módját, valamint a beruházások irányát.

Ma az ezekre vonatkozó döntést a legsokoldalúbb vizsgálatok, mérlegelek alapján hozzuk, felhasználva nemcsak saját tapasztalatunkat, hanem lehetőleg a többi szocialista ország, elsősorban a Szovjetunió tapasztalatait is. Döntéseink helyességét az ellenforradalom óta elért eredményeink igazolják. De ez semmiképp sem mentesíti a közgazdászokat attól a kötelességüktől, hogy a mainál tökéletesebb, tudományosan megalapozottabb módszereket dolgozzanak ki a feltett kérdés megoldására. Az utóbbi években előbbre jutottunk e cél elérése felé és joggal remélhetjük, hogy a ma folyó vizsgálódások, különösen a gazdaságosságra, a munka termelékenységére és a beruházásokra vonatkozó kutatások megfelelően továbbfejlesztve elvezetnek feladatunk kielégítő megoldásához. Természetesen nem szabad megfejtkeznünk arról, hogy *fejlesztelnünk, tökéletesítenünk kell a tervezést egyéb területeken*, részletkérdésekben is. Ez ma közgazdászaink egyik legidősebb feladata. Megoldásához bőven meríthetnek a XXII. kongresszus anyagából ötletet és ösztönzést egyaránt, különösen Hruscsov elvtársnak a tervezés tökéletesítésére vonatkozó fejtegetéseiből.

Elmélyítette tudásunkat az utolsó években a *matematika* egyre fokozódó alkalmazása a tervezésben és a közgazdaságtudományban. De bizonyos fejlettebb matematikai módszereket még csak néhány éve alkalmazunk, az elektronikus számítógépek adta lehetőségek pedig csak a legutóbbi időben és még csak kevés területen nyíltak meg közgazdászaink előtt. Így nincs is még felmérve az a határ, ameddig ezekkel az eszközökkel eljuthatunk. Kétségtelen, hogy bár tervezésünkön még sokat kell javítanunk, ahhoz képest, ahol még csak néhány év előtt is tartottunk, jelentékeny a fejlődés. Talán elég egyetlen példát felhoznom erre. Éppen bizonyos matematikai módszerek kiterjedtebb alkalmazása révén tisztább képünk van a beruházások hatékonyságáról és a kapcsolódó beruházásokról, így jobban fel tudjuk mérni beruházási döntéseink következményeit. Ezért a korábbinál tökéletesebben tudjuk számbavenni a tervszerű arányos fejlődés törvényének követelményeit, tehát jobban is tudjuk a törvényt hasznosítani. Közelebb vitt bennünket a matematika ahhoz is, hogy egy árrendszeren belül érvényesülő alapelv követelményeit és következményeit előre fel tudjuk mérni. Ebből, feltehetően már a legközelebbi termelői árrendezésnél, hasznot tudunk húzni. De a matematika alkalmazásának lehetőségei feltehetően nagyobbak, mint azt ma meg tudjuk

állapítani. Hadd idézzem itt elgondolkoztatóul a Szovjetunió Kommunista Pártja új programjának szavait: „Széleskörűen fogják alkalmazni a kibernetikát, az elektronikus számítógépeket és vezérlő berendezéseket az ipar, az építőipar, a közlekedés termelési folyamataiban, a tudományos kutatómunkában, a tervező és szerkesztő gyakorlatban, a tervszámításoknál, a számvitelben és az igazgatásban.”¹

Abból, amit feljebb a kiegyenlítődésről mondtam, már következik, hogy benne döntő része van a műszaki fejlődésnek. Műszaki fejlődésünk meggyorsítása egyúttal a kiegyenlítődés meggyorsítását is jelenti. Márpedig a műszaki fejlődés meggyorsítása szintén nem kizárólag műszaki, hanem egyúttal közgazdasági probléma is. Eltekintve a már érintett, a fejlesztési irányokra és arányokra vonatkozó feladatoktól, jórészt közgazdászainkra vár a műszaki fejlesztés legmegfelelőbb anyagi ösztönzése problémájának megoldása. Volt fejlődés az utolsó években e téren is, de azért még mindig sokszor gátolja vagy fékezi a műszaki fejlesztést, hogy az gyakran sem a vállalati vezetőinek személy szerint, sem a vállalati kollektíváknak nem vagy legalábbis nem különösebben érdeke, néha meg éppen anyagi áldozatot követelne ettől is, attól is. Különös élességgel jelentkezik ez a kérdés, amikor egyes elavult termelési berendezéseket, felszereléseket ki kellene selejtezni, a termelésből ki kellene vonni, amikor egyes üzemrészeknek másfajta termelésre, legalábbis más cikkek termelésére kellene áttérniük. Mint ismeretes, a műszaki fejlesztés nem ritkán követel ilyen intézkedéseket. Tehát a személyes érdekelttség elvének alkalmazását úgy kell továbbfejleszteni, hogy az az eddiginél nagyobb mértékben, hathatósabban ösztönözzön egyéneket is, vállalati kollektívákat is a műszaki haladásra, illetve annak meggyorsítására. Mivel pedig a műszaki haladás legtöbbször beruházásokon keresztül valósul meg, e haladás meggyorsítását szolgálják közgazdászaink akkor is, amikor tudományuk eszközeivel is elősegítik beruházásaink olcsóbb, gyorsabb, tökéletesebb megvalósulását.

Persze, már az eddig érintett kérdések jó része sem csupán vagy kizárólag magyar probléma. Nem csupán vagy kizárólag magyar probléma abban a kettős értelemben, hogy egyrészt nemcsak nálunk vetődik fel, hanem más szocialista országokban is, másrészt *egészen helyesen csak több szocialista ország, vagy éppen az egész szocialista tábor együttműködésével oldható meg*. Korunkban nincs csak valamennyire is fejlett ország, amelyik kisebb-nagyobb mértékben ne venne részt a nemzetközi munkamegosztásban. Ám a szocialista országok nemcsak általában a nemzetközi munkamegosztás révén kapcsolódnak össze, hanem mint a szocialista tábor részei, a *szocialista* nemzetközi munkamegosztás révén. Ne felejtjük el a Szovjetunió Kommunista Pártja programjának következő szavait: „A szocialista világrendszer tapasztalatai igazolták, hogy

¹ Az SZKP XXII. Kongresszusa. Kossuth. 1962. 771. o.

elengedhetetlenül szükséges a kapitalizmusból kiváló országok lehető leg-szorosabb szövetsége, erőfeszítéseik egyesítése a szocializmus és a kommunizmus építésében. Elméletileg tarthatatlan az az irányvonal, hogy a szocialista országok nemzetközi közösségétől elszigetelten, elkülönítve is fel lehet építeni a szocializmust, mivel ez ellenkezik a szocialista társadalom fejlődésének objektív törvényeivel. Gazdaságilag káros, mivel a társadalmi munka pazarlására, a termelés növekedési ütemének lassulására és az illető országnak a kapitalista világtól való függésére vezet. Politikailag reakciós és veszedelmes, mivel az imperialista erők egyesült frontjával szemben nem tömöríti, hanem megosztja a népeket, táplálja a burzsoá nacionalista tendenciákat és végső fokon a szocialista vívmányok elvesztésére vezethet.”²

Ebből következik az is, amit a program valamivel lejjebb így fogalmaz meg: „A szocialista államok együttműködése lehetővé teszi, hogy minden szocialista ország a legésszerűbben és a legteljesebben hasznosítsa erőforrásait, fejlessze termelőerőit. A szocialista országok gazdasági és műszaki tudományos együttműködése, a népgazdasági tervek összehangolása, a termelés szakosítása és kooperációja folyamatában kialakul a *nemzetközi munkamegosztás új típusa*”.³ Világos ebből, hogy egy-egy szocialista ország a maga leghelyesebb fejlesztési terveit, arányait és irányait csak a többi szocialista országgal összehangban és összehangolva alakíthatja ki. A program idézett megállapítását ugyancsak több mint egy évtizedes tapasztalat igazolja. Ugyanez a tapasztalat azt is bizonyítja, hogy a fejlődés útja itt sem nyílegyenes és nem minden nehézségtől mentes. Itt is vannak a fejlődés útjába tornyosuló akadályok, az újnak itt is meg kell küzdenie létéért a régivel. Nehezíti a fejlődést az is, hogy sok probléma — részben közgazdasági probléma — vár még tudományos megoldásra. Megkezdtük, és számottevő mértékben előre is vittük azt a munkát, amelynek eredményeképpen meg tudjuk majd állapítani, hogyan aránylik egymáshoz a nemzeti jövedelem és annak néhány fő összetevője a szocialista tábor különböző országaiban, hogyan viszonylik egymáshoz a munka termelékenysége az egyes népgazdasági területeken különböző szocialista országokban, hol célszerű megvalósítani egy-egy döntő fontosságú beruházást, hogy annak gazdasági hatékonysága legnagyobb legyen a szocialista tábor számára. De a kutatásokat folytatnunk kell, és még sok munka van hátra, többek között a munka termelékenységének, az önköltségnek és egyéb közgazdasági kategóriáknak *nemzetközi összehasonlítását* szolgáló vizsgálatok terén. Tudjuk továbbá, hogy a szocialista országok egymás közötti kereskedelmében nem célszerű pontosan azokat az árakat alkalmazni, amelyek általában a kapitalista világpiacon érvényesülnek. Kialakulóban is van már a gyakorlatban egy új árrendszer a szocialista országok egymás közötti keres-

² Uo. 726—727. o.

³ Uo. 728. o.

kedelmében. Ismerjük azokat a legfőbb követelményeket, amelyeket ennek az árrendszernek ki kell elégítenie. Folynak azok a kutatások, amelyek további tulajdonságait igyekeznek megállapítani, valamint azt, hogy mikor és milyen módszerekkel lehet majd használatára áttérni. Ám itt is még nagyon sok további munka szükséges. Közgazdászaink a XXII. kongresszus szellemében járnak el és az ott kijelölt feladatok megvalósulásához járulnak hozzá, amikor ezeknek és hasonló kérdéseknek megoldásán fáradoznak.

Ülésszakunkon nagy súllyal szerepelnek az elosztás és az életszínvonal kérdései. Mint ismeretes, élénk viták folynak hazánkban már huzamos ideje a munka szerinti és a nem munka szerinti, részben szükségletek szerinti, vagy más fajta elosztás problémájáról. Gyakorlati és elméleti szakemberek, tervezők, közgazdászok, szakszervezeti funkcionáriusok és mások igyekeznek a távlati elképzelésekben és tervekben e különböző formák megfelelő összeegyeztetését elérni. Arról már nem vitatkoznak nálunk, hogy *a munka szerinti elosztás mellett a szükségletek szerinti elosztásnak is megvan a maga létjogosultsága*, hiszen mindkettőnek megvannak Magyarországon a fejlődés történeti menetében kialakult módozatai és alkalmazási területei. A munka szerinti elosztás — ez az általános — a jellemző. A szükségletek szerinti elosztás következetesen megvalósítva, vagy akárcsak nyíltan mint ilyen, nem fordul elő, de első hajtásai, vagy azok a formák, melyek alkalmasint megfelelő kiindulópontok fejlődéséhez, szemérmesen ott lappanganak nemcsak az ingyenes általános iskolai oktatásban és a családi pótlékban, hanem a bölcsődei és óvodai díjakban, sőt a lakberekben is, meg számos közszolgáltatás árában és még sok helyen. További fejlődésük is alig képzelhető másként, mint ezekből a módozatakból és alkalmazási területükből kiindulva, a jónak tűnő kezdeményezések kibontakoztatásával, a mutatózó hibák kiküszöbölésével, újabb és újabb tapasztalatok gyűjtésével és felhasználásával. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy e továbbfejlesztés során messzemenően értékesíteni tudjuk a Szovjetunió Kommunista Pártja új programjának ugyanerre a kérdésre vonatkozó megállapításait és követelményeit. „A párt — mondja a program — abból a lenini tételből indul ki, amely szerint a kommunizmus építésének az anyagi érdekelttség elvére kell támaszkodnia. Az elkövetkező két évtizedben a munka szerinti bér marad a dolgozók anyagi és kulturális szükségletei kielégítésének legfőbb forrása. . . . Ugyanakkor a kommunizmushoz vezető közeledés mértékében az egyéni szükségleteket mindinkább a társadalmi fogyasztási alapokból fogják kielégíteni: ezek növekedésének üteme gyorsabb lesz, mint a munka szerinti egyéni bér növekedésének üteme.”⁴ És néhány oldallal később: „A húsz éves időszak végén a lakosság egész reáljövedelmének mintegy fele a társadalmi fogyasztási alapokból ered.”⁵ Itt világosan bontakozik

⁴ Uo. 789. o.

⁵ Uo. 795. o.

ki előttünk az, hogy hogyan helyeződik át az elosztás súlya a munka szerinti elosztásról a szükségletek szerinti elosztásra, hogyan válik ez utóbbi fokozatosan uralkodóvá, hogy végül a kommunizmusban teljesen kiszorítsa az előbbit. Nálunk a fejlődés, ami az ütemet és a sajátos formákat illeti, bizonyára különbözni fog a Szovjetunióbeli fejlődéstől, de a lényegét illetően meg fog egyezni azzal.

Rendkívül fontos számunkra az az imént idézett megállapítás is, hogy a kommunizmus építésének az anyagi érdekelttség elvére kell támaszkodnia. Megerősít bennünket abban a meggyőződésünkben, hogy helyesen járunk el, amikor ennek a kérdésnek egész népgazdaságunkban központi jelentőséget tulajdonítunk és kutatására viszonylag sok erőt és energiát fordítunk. Mai fejtegetéseimben is többször érintettem már az anyagi ösztönzést, így a mezőgazdasággal, a műszaki fejlesztéssel, a beruházásokkal kapcsolatban. Mindezek a területeken és természetesen a népgazdaság más fontos területein is, mindenekelőtt az iparban, de a közlekedésben, kereskedelemben, továbbá más területeken, ahol bérezési, fizetési vagy anyagi jutalmazási formák alkalmazhatók, sok minden történt az utolsó években a személyes érdekelttség elvének a korábbinál tökéletesebb alkalmazására. Egészséges fejlődés nem is képzelhető másképp, mint az elmélet és gyakorlat állandó kölcsönhatásában. Elméleti elgondolásaink, feltételezéseink helyességét a gyakorlatnak kell igazolnia. Gyakorlatunk az utolsó években elméleti feltevéseinket általában igazolta is. Ugyanakkor a gyakorlat nagyon határozottan rációfolt minden olyasfajta elképzelésre, amely a személyes érdekelttség elvének helyes alkalmazásától egy-egy nagyobb horderejű kérdés teljes és végleges megoldását várta. Minden megoldásról, a legjobbról is kitűnt, hogy vannak árnyoldalai is, valamint az is, hogy addig jó, amíg bizonyos feltételek változatlanok maradnak. Dehát a feltételek általában változnak... Ezek a tapasztalatok mindenesetre hozzájárultak ahhoz, hogy sokoldalúbban lássuk a dolgokat. Megértettük, hogy az anyagi ösztönzés jó irányú fejlesztése megköveteli a különböző anyagi és nem anyagi ösztönzési módok együttes mérlegelését és összehangolását, egy és ugyanazon területen a különböző ösztönzőknek egy és ugyanazon irányba terelését. Mindent meg kell tennünk az anyagi ösztönzés módjainak további fejlesztésére, tökéletesítésére, szem előtt tartva ugyanakkor, hogy emellett egyre nagyobb súllyal kell érvényesülniök az erkölcsi, nem anyagi ösztönzés módszereinek.

Mindezek az eddig érintett kérdéseken túlmenően igen nagy a XXII. kongresszus jelentősége a tudomány s ezen belül a magyar közgazdaságtudomány számára azért is, mert folytatta a XX. kongresszus által megkezdett harcot a személyi kultusz ellen és a sztálini hibák felszámolására, utat mutatva e téren a további teendőkre. Első és legközvetlenebb feladatunk itt a hibás sztálini tételek helyes bírálata. Igaz, hogy a XX. kongresszus óta ez már sok területen sorra került. Elméletileg is kimutatták és maga a gyakorlat

is bebizonyította, hogy szocialista országokban sem kell a lakosság vásárló képességének gyorsabban nőnie a termelés növekedésénél, hogy a kolhozforma ma még korántsem akadály a mezőgazdasági termelés fejlődésének, hogy a kolhoz csoporttulajdon össznépi tulajdonná fejlődésének útja nem a kolhozok és állami vállalatok termékeseréjének kifejlesztése, hogy az árutermelés a szocializmusban sem korlátozódik a fogyasztási cikkek termelésére, s hogy a második világháború után nem vált szükségszerűvé a fő kapitalista országok termelésének csökkenése. Ezeknek a tévedéseknek feltárása azonban a Sztálin-kritikának természetesen csak első lépése. Sokkal fontosabb, de persze egyúttal *nehezebb és több időt, munkát követelő feladat helyes marxista válasz megtalálása* azokra a kérdésekre, amelyekre Sztálin hibás vagy kellően meg nem alapozott választ adott. Sztálinnak, mint ismeretes, nem feltétlenül kellett bizonyítania. Néha egyszerűen kinyilatkoztatott. A tudomány művelői ebben nem követik, nekik szigorúan bizonyítaniuk kell. Ahhoz pedig, hogy bizonyíthassanak, fáradhatatlanul és mélyrehatóan kutatniuk, vizsgálódniuk kell, tanulmányozniuk kell mind a szocialista társadalom gazdaságának, mind a kapitalista gazdaságnak új jelenségeit. Az új jelenségek a marxista közgazdászok számára mindmegannyi új, a személyi kultusz idején nagyrészt fel sem vetett probléma. Ezenkívül a Sztálin-kritika még egy kötelezettséget ró ránk. Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a sztálini tételek oktatásunkban hosszú időn át egyeduralmúak voltak, és hogy sokan szerezték meg közgazdasági képzettségüket éppen ezeknek a tételeknek egyeduralma idején. Ezért e tételek még ott bujkálnak az oktatási és egyéb irodalomban, különösképpen pedig a fejekben. Tényleges felszámolásuk egyik soronlevő feladatunk.

Még nagyobb jelentőségű, mert általánosabb érvényű a sztálini hibák felszámolására irányuló harc egy másik oldala. A tudományban a személyi kultusz minden maradványának gyökeres kiirtása együttjár a *tudományos kutatás* nagyfokú *kiterjedésével és elmélyülésével*, valamint az ehhez kapcsolódó élénk, sőt szenvedélyes *tudományos vitákkal*. Minden tudomány mindig is az ismeretek tárháza volt, az embernek a világról vagy annak egy részéről alkotott képét tükrözte. Minden igazi tudós – Marx előtt és azóta is – az igazságot felismerésére törekedett, az igazságot kutatta. De nem lehet az igazságot teljesen megismerni, ha a kutatás útjában tilalomfák állanak, ha vannak olyan megállapítások, tételek, amelyeket minden vizsgálat nélkül feltétlenül igaznak kell elfogadni. Ez volt a helyzet a személyi kultusz idején. Pedig nincs a tudománynak olyan tétele, melyet a tudósnak ne lehetne, ne kellene kétségbevonnia, melynek ne kellene létét újból és újból a fürkésző kutató előtt igazolnia. De omnibus dubitandum – mindenben kételkedni kell, volt Marx válasza egy társasjáték során arra a kérdésre, hogy mi a kedvenc jeliséje. Az igazi kutató tisztelettel tekint mindenkire, aki, akárcsak ő, az igazságot kutatta vagy kutatja, aki a tudást akár csak kevéssel is gyarapította, aki az emberi ismeretek határát ha csak valamivel is kijebb tolta. Hódolattal tekint

azokra, akik új tartományokkal bővítették a tudás birodalmát, akiknek az emberiség lényeges új megismeréseket köszönhet, a bátrakra, akik nem féltek szembeszállni általánosan elfogadott tanokkal és megkövesedett előítéletekkel, akik töretlen csapásokou merészen hatoltak előre, mint a természettudományokban Darwin vagy Einstein, mint a társadalomtudományokban Marx és Lenin. De éppen, mert az igazságot kutatja, nem szent előtte semmi. Nincsenek istenei. Senkit sem tekint csalhatatlannak. Csak a legalaposabb, legkörültekintőbb vizsgálat győzheti meg. Nem sajnálja a fáradságot, ha arról van szó, hogy világosságot teremtsen. Mélységes felelősségérzettel dolgozik. Saját lelkiismeretének, osztályának, népének, az emberiségnek tartozik számot adni arról, amit tesz.

Abban a versenyben, amelyik ma világméreteken folyik a szocializmus és a kapitalizmus között, a tudományos kutatás és vita fellendülésének is hozzá kell járulnia győzelmünkhöz. Hiszen immár senki sem vonja kétségbe, hogy — a program megfogalmazásában — „a tudomány teljes mértékben közvetlen termelőerővé válik” és az sem vitatható, hogy a tudomány fejlődése számára a legkedvezőbb feltétel a kutatás sokoldalú kiterjesztése és elmélyítése, valamint az élénk tudományos viták kibontakoztatása, a pezsgő tudományos élet. De a tudomány szárnyalását csak az a társadalom biztosíthatja, amelynek érdeke az igazság teljes, kendőzetlen feltárása. Ez pedig, legalábbis a társadalomtudományok területén, jelenleg csak az erőteljesen fejlődő, szocializmust vagy kommunizmust építő társadalmaknak érdeke, de nem érdeke a hanyatló kapitalista társadalomnak. A felületes szemlélő számára ma még a vezető imperialista országok a többé-kevésbé egészséges fejlődés vagy legalábbis az anyagi jólét képét mutatják, de a tudományos elemzés azt bizonyítja, hogy fejlődésük útja zsákutca, hogy végül is a szocializmus irányába hajtó erők kerekednek felül. De kik döntenek a tőkésországokban arról, hogy a tudósok mit kutassanak és hogy milyen kutatási eredményeket hozhatnak nyilvánosságra? Azok, akiknek a kezében a pénz és a hatalom van, a nagy bankok, ipari, kereskedelmi, biztosítási és egyéb, köztük könyvkiadó vállalatok urai, sajtómágnások, az egyetemek és főiskolák vezetői, a törvényhozók, végeredményben tehát az uralmon levő finánciókéhez tartozó körök. Nem a közvetlen rendőri vagy ügyészi beavatkozásokra célok. Ez is van természetesen, nem is kismértékben. Van például, hogy — márciusi lapok híradása szerint — a nyugatnémet rendőrség düsseldorfi bírósági döntés alapján házkutatást tartott a Brücke Verlag kiadóhivatalában és elkobozta a Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusáról ott talált anyagokat. És van az is, hogy üldöznek, társadalmilag lehetetlenné tesznek, nyomorba taszítanak, kiközösítenek haladó gondolkodású tudósokat, a legdemokratikusabb tőkés országokban is. De itt most nem erről, hanem kizárólag arról van szó, hogy minden tőkés országban, minden tudomány területén az dönti el a kutatás lehetőségét: van-e és ki az, aki pénzt ad rá, és mennyi pénzt adnak rá.

És amilyen bőven buzognak az állam vagy a nagytőkés vállalatok alapjaiból fakadó pénzforrások, amikor a tőkés termelést vagy a tőke uralmát szolgáló kutatásokról van szó, annyira elapadnak ezek a források, ha a kutatás vagy annak eredménye leránthatja a leplet a társadalmi bajok igazi okairól, vagy a tőkés társadalom elkerülhetetlen hanyatlásáról, bukásáról.

Mikor a személyi kultusz a tekintély béklyóiba verte a társadalmi élet egyes megnyilvánulásait, ez a tudományok terén is érezte káros hatását, s a legsúlyosabban alighanem a történelem, a filozófia és a közgazdaságtudomány terén. Egyrészt hinni kellett mindabban, amit Sztálin mondott, másrészt általában nem volt szabad, néha rendkívül veszélyesnek bizonyult olyan újat vagy legalábbis fontosabb, általános érvényű újat kimondani, amit ő még nem mondott. Mindazok a kísérletek, amelyek e két követelménynek eleget akartak tenni, elkerülhetetlenül szembekerültek a marxizmus lényeges követelményeivel.

Ugyanis a marxizmus módszere, a dialektikus materializmus a dolgokat, a jelenségeket sokoldalú anyagi valóságukban, konkrét összefüggésükben, kölcsönhatásaikban és mozgásukban, változásaikban, átalakulásaikban, fejlődésükben tanulmányozza, hogy lényegükhöz, belső ellentmondásaikhoz, az ellentétek harcának és egységének megértéséhez, a jelenségek mozgásának megértéséhez, mozgástörvényeinek felfedéséhez eljusson. A marxista társadalomkutatás az igazság keresése, annak a szigorúan tudományos felismerésnek az alapján, hogy a társadalom fejlődése a társadalmi viszonyokban gyökerező törvényeknek megfelelően megy végbe, hogy e törvények feltárásához a társadalmi viszonyok mélyére kell behatolni, a termelési viszonyokat kell elemezni. Mindez alapján már azt is magában foglalja, hogy *a marxizmus ízig-vérig forradalmi tudomány*. „E mű végső célja — írta Marx „A Tőke” előszavában — a modern társadalom gazdasági mozgástörvényeinek feltárása”. De „A Tőke” nemcsak ezt a célt érte el, hanem egyúttal hatalmas fegyverré vált a munkásosztály kezében a tőkés társadalom termelési viszonyainak, köztük a leglényegesebbeknek, a tulajdonviszonyoknak gyökeres forradalmi felforgatására, megváltoztatására. Marx tudományos munkásságát, a marxi tudományos módszerekkel és a marxi forradalmi szellemben folytatta Lenin. A marxizmus—leninizmusban tudományosság és forradalmiság elválaszthatatlanul összeforrott.

Szemben ezzel a forradalmi tudományos szellemmel a személyi kultusz éveiben a marxizmus—leninizmusból Marx, Engels, Lenin és Sztálin műveire támaszkodó dogmagyűjteményt kezdtek csinálni! Tudománytalan módszerek terjedtek el. Gyakran a marxizmus—leninizmus magasabbrendű továbbfejlesztésének hirdették, szent igazságként ünnepelték Sztálin megállapításait, függetlenül tényleges értéküktől, és anélkül, hogy ellenőrizték volna őket, idézetekkel „bizonyítottak” és a konkrét forradalmi útmutatást örökérvényű absztrakt dogmaként alkalmazták. A marxizmus—leninizmus álláspontja a

tudósoktól a konkrét helyzet legsokoldalúbb tanulmányozását, megismerését követeli, és tudományos felismeréseik felhasználását a világ megváltoztatására, az emberiség javára. Ehelyett dogmatizmus és betűrágás kapott lábra a társadalomtudományokban, háttérbe szorultak az igazi kutatások és kutatók. Igaz, folyt ezekben az években is a szocializmus építése, halmozódtak a tapasztalatok, akadtak elméleti általánosítások, a tudomány fejlődése sem állt meg. De a személyi kultusz légköre kedvezőtlen helyzetet teremtett a társadalmi tudományok fejlődése számára. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az a tény, hogy a személyi kultusz felszámolása a társadalmi tudományok, köztük a közgazdaságtudomány egészséges fejlődésére és fellendülésére vezetett a Szovjetunióban és más szocialista országokban, így Magyarországon is.

Ez a fejlődés már kevéssel Sztálin halála után megindult. Hatalmas lökést adott neki a XX. kongresszus, melynek elévülhetetlen érdemei közé tartozik az is, hogy visszahelyezte jogaiba a marxizmust, mint forradalmi tudományt, a XXII. kongresszus folytatta a huszadik munkáját, így kétségtelenül erőteljesen hozzá fog járulni a forradalmi tudomány továbbfejlesztéséhez. Meg kell értenünk ennek a tettnek hatalmas jelentőségét és azt is, hogy ez a tett *szükségszerű* volt. Nem lehetett eredményes az a kísérlet, hogy a világ legforradalmibb elméletét halott tanná merevítsék, ezzel lényegétől megfoszszák. Ezt a Marx, Engels és Lenin szelleme és szellemi öröksége elleni példátlan merényletet, a *marxizmus—leninizmusnak ezt a meghamisítását nem koronázhatta tartós siker*. Az igazságnak itt is, mint a tudomány történetében általában, győznie kellett. Végül is a marxizmus—leninizmus forradalmi szelleme kerekedett felül. Értsük meg: nem véletlenül. És értsük meg azt is, hogy ez a megállapítás nemcsak a szűkebb értelemben vett tudományra vonatkozik. Ahogy a tudományok területén a dogmatizmus, a skolaszticizmus, a betűrágás, lényegében mond ellent a marxizmus—leninizmus tudományának, úgy lényegében nem fér össze a személyi kultusz a szocialista társadalommal. A személyi kultusz, s a vele kapcsolatos, azt nyomon kísérő káros jelenségek, a szocialista demokratizmus elveinek megsértése, a túlzott centralizmus, a bürokratizmus, szélső esetekben törvénysértések: mind-mind alapvetően, gyökeresen idegenek a szocializmus mélységesen demokratikus és szabad levegőjétől, forradalmi szellemétől. Ezek a káros, beteges jelenségek bizonyos történeti körülmények szerencsétlen összejátszása folytán átmenetileg, történelmileg rövid időre felülkerekedhetek ugyan, de a szocializmus lényegéből fakadó belső erők szükségszerű ellenállása és megakadályozhatatlan előretörése következtében elkerülhetetlenül el kellett bukniuk, le kellett tűnniük a színről. *A szocializmus belső erőinek győzelmes megnyilvánulásai és fejlődésükben egymást követő állomásai voltak a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXII. kongresszusai.*

Még valamit kell az elmondottakhoz hozzáfűzőm: az említett forradalmiság nemcsak a marxizmus—leninizmusnak a társadalomról és tudományról

alkotott tudományos felfogásában és ítéletében nyilvánul meg. Lényegéhez tartozik a természet, a társadalom és a tudomány állandó megváltoztatására, fejlesztésére, tökéletesítésére irányuló törekvés, az ember, az emberi jólét szolgálatában. A természet és a társadalom törvényeit általában és a gazdasági élet törvényeit különösen is azért tanulmányozzuk, hogy ismeretükben egyre inkább az ember uralmának, konkrétan a szocialista ember uralmának vethessük alá a természet és a társadalom működését. Meggyőződéssel állítom, hogy a marxizmus—leninizmus e tekintetben is, mint annyi másban, az emberiség legjobb hagyományainak, az emberiség legnemesebb, leghaladóbb szellemei dicső örökségének őrzője, folytatója és továbbfejlesztője. A legnagyobb tudósok többségükben, működtek legyen a tudomány bármely területén, minden korban tudatában voltak annak, hogy tevékenységüknek értelmet csak az ad, ha vele végső fokon előbbre viszik az emberiséget, jobbra teszik annak sorsát. Nekünk, marxista—leninista közgazdászoknak az a szerencse jutott osztályrészünkül, hogy tudományos működésünkkel olyan közvetlenül, mint kívülünk csak kevés tudomány művelői, a szocializmus építését, népünk anyagi és kulturális jólétének emelkedését segíthetjük elő és gyorsíthatjuk. Végső fokon a Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusának legnagyobb jelentősége a magyar közgazdaságtudomány számára éppen abban a segítségben van, melyet tudományunk fejlődésén keresztül a szocializmus, a kommunizmus ügyének nyújt. A XXII. kongresszus tanulságainak birtokában eredményesebben szolgálhatjuk hazánkat, s a haladást hazánk határain kívül is. Így gyorsabban közeledhetünk célunkhoz: a boldog emberi társadalomhoz. Ez oly nagy, oly szép, oly lelkesítő cél, hogy elérésére latba kell vetnünk minden tudásunkat, képességünket, erőnket, kitartásunkat és szorgalmunkat.

AZ IPAR MŰSZAKI FEJLESZTÉSÉNEK KÖZGAZDASÁGI KÉRDÉSEI A SZOCIALIZMUS ANYAGI-MŰSZAKI BÁZISA MEGTEREMTÉSE SORÁN

Az ipar fejlődése és a műszaki fejlesztés

KISS ÁRPÁD

Friss elvtárs átfogó, a XXII. kongresszus tanulságainak a közgazdaságtudomány egészére vonatkoztatott tanulságait kimerítő referátumához az egyik igen jelentős kérdés: az iparfejlődés, a műszaki fejlesztés és ezzel összefüggésben a tudományos kutatás fejlesztése kérdésének szempontjából kívánok hozzászólni.

A gazdasági tervezés és irányítás tökéletesítése érdekében folyó közgazdasági kutatómunka célkitűzéseinek megfogalmazásánál alapvető útmutatás-